

Феъл-атвор

Ва ёзув

- ✓ Графология
- ✓ Ёзув сирлари
- ✓ Ёзув таҳлили
- ✓ Ташқи кўриниш
ва ёзув

ИНСОННИ ЎРГАНИШ ИЛМИ

ФЕЪЛ-АТВОР ВА ЁЗУВ

Тошкент
«Янги аср авлоди»
2008

Инсон ёзуви бизга нималар ҳақда маълумот беради? Ёзув эгасининг «сир-асрор»ларини қай даражада фош қилади? Инсон феъл-атворини унинг ёзувига қараб аниқласа бўладими? Бу борада қандай таҳлиллар мавжуд?

Ўзингизни қизиқтирган саволларга қўлингиздаги ушбу китобни мутолаа қилаётиб батафсилроқ жавоб оласиз. Шунингдек, графология соҳасига оид билимларингиз мустаҳкамланиб бориши-да, шубҳасиз.

Китоб ёрдамида ўзингизнинг, дўстларингизнинг, ҳамкорларингизнинг ёзувини таҳлил қилишингиз мумкин. Бу таҳлил жуда фойдали эканлигини унутманг. Чунки улар инсоннинг яширин ва ошкор, сиз учун жуда муҳим бўлган феъл-атворидан «сўзлайди».

Лойиҳа муалифи ва нашрга тайёрловчи
Насиба ЮСУПОВА

ISBN 978-9943-08-307-3

© Насиба Юсупова, «Феъл-атвор ва ёзув». «Янги аср авлоди», 2008 йил.

ЁЗУВ ҲАҚИДА СЎЗ

Ҳеч ким ёза олиш қобилияти билан туғилмайди. Бу маҳорат кейинроқ орттирилади. Илк онларда ҳар бир ҳарф дона-дона қилиб ёзилади. Вақти келиб бу жараён ҳақиқий кўникмага айланади. Хат-савод жараёнида (агар, албатта, ўз ҳуснихатингизни атайлаб ўзгартиришга ҳаракат қилмасангиз) **қандай ёзишингиз** ҳақида ўйламайсиз. Сизнинг ўй-фикрингиз ёзаётганингизга йўналтирилган. Шу сабабли, аслини олганда ост онг (шаклланиб етмаган онг) хат-савод жараёнини идора қилади. Бинобарин, ҳуснихат ва одамнинг руҳий (жисмоний) ҳолати ўртасида маълум боғлиқлик мавжудлиги тамоман бор гап. Замонавий клиник тиббиёт бир қатор хасталиклар пайтида ҳуснихатнинг ўзгариши тўғрисида ниҳоятда бой манба тўплади. Ҳарфлардаги ҳар бир чизиқ — муаллиф шахсияти изини ўзида мужассам этади. Табиийки, кўп нарсалар одам қаерда ва қачон таҳсил кўргани, қандай муҳитда яшагани, бундан ташқари унинг жисмоний ҳолига боғлиқ бўлади. Аммо анча кучлироқ ҳиссий кечинмалар, руҳий хасталиклар ва атроф-муҳитнинг зўр таъсири ост онгга ўрнашиб қолади ва қўл ҳаракатларида феъл-атвор ўзгаришларига сабаб бўлади.

Скептиклар (ҳар нарсага шубҳа остида қаровчилар) нинг айтишича, ёзув — шунчаки мушаклар фаолиятидир. Лекин аслида бундай эмас. Ёзув — бу феъл-атвор ва ақл хусусиятларининг ташқи жиҳатдан намоён бўлишидир. Агарда ёзув фақатгина мушаклар фаолияти натижаси бўлганида эди, у инсоний эмоция (ҳис-

сиёт) ларни очиб бермаган бўларди. Одамнинг ўз ўнг қўлини шикастлантиргани ва бунинг оқибатида у чап қўлда ёзишни ўрганган ҳолатлари бўлган. Бир боқишда чап қўлда ёзилган сўзлар ўнг қўлда ёзилганидан фарқ қилса-да, диққат билан таққослаб кўрилганда, инсон ёзувининг ўша асосий хусусиятлари ошкор бўлади. Бундан ташқари, ҳаттоки икки қўлидан айрилган ва оёқ билан ёзишни ўрганган одамларда ҳам феъл-атворнинг худди шундай холис қонуниятга асослангани намоён бўлади.

Ёзувни ўрганишда энг янги ва муҳим йўналишлардан бири гипноз орқали олинган муштарийлар ёзуви намуналаридан фойдаланиш бўлиб қолди. Ёши катта одамларга, уларни — бола ёшида дея ишонтиришса, улар ёзуви ўзгаради ва худди болалар каби ёза бошлайдилар. Одамлар ёзувини турли ёшларда таҳлил қилиш мумкинлиги туфайли уларни бола ёшидан катта ёшгача кузатиш мумкин. Бошқа қизиқарли текширувлар ёзув хусусиятида намоён бўлган хасталиклар белгисини аниқлаш билан боғлиқ. Ушбу синовлар шифокорлар билан бирга ишловчи уста графологлар томонидан ўтказилади. Тадқиқот натижалари шифокорларга ёрдам бериши шубҳасиз.

ГРАФОЛОГИЯ ҲАҚИДА

Ёзувнинг феъл-атвор билан боғлиқлиги қадимги даврлардаёқ маълум бўлган. Шунинг учун ҳам Рим императори Нероннинг мактубида қуйидаги сўзлар бор: «Мен бу одамдан қўрқаман, чунки унинг ёзуви хоинлик табиатидан далолат беради». Хитой файласуфи Конфуций огоҳлантиради: «Шамолда чайқалаётган қамишни эслатувчи ёзувга эга одамдан қўрқинг». Ёзувга бўлган қизиқишни Арасту, Дионисия Галикарнасского, Светония ва бошқа муаллифларнинг ижодида кузатиш мумкин. Шунга қарамай, XVII аср бошларигача ушбу

масалага бағишланган алоҳида асар йўқ эди. 1622 йилдагина италиялик Камилло Бальдо «Ёзувга қараб, ёзган кишининг ҳаёт тарзи ва хусусиятини аниқлаш усуллари ҳақида мулоҳазалар» деб номланган рисоласини ёзди.

Рисола муаллифи унинг мазмунидаги янгиликни таъкидлаб шундай дейди: «Ёзувга қараб, ёзган кишининг ҳаёт тарзи ва хусусиятини билиш мумкинлигини ким пайқай олади — бу ҳаддан ташқари қулмоқ ёки ҳайрон қолмоқ билан баробардир».

Орадан юз йиллар ўтди. Лекин Бальдонинг мулоҳазаси ўз кучини йўқотмади. Агар графология борасида гап очилгудай бўлса, бугунги кунда ҳам бундай реакция (таъсирланиш) ларни кузатиш мумкин. Графология биз билган кўринишда узоқ йиллар давомида юзага келмаган. 1872 йилда француз аббати Мишон ушбу атамани илк марта қўллаган ҳолда «Графология тизими» номли китобини ёзди. Янги фанга ном бериш учун аббат икки юнон сўзини, яъни «графо» (ёзмоқ) ва «логос» (фан) сўзини қўллади.

Китоб катта шухрат қозонди ва графологияга қизиқиш кўплаб мамлакатларга ёйилди.

Натижада, жонбозлар туфайли у тараққий этди ва такомиллашди.

Мишон графология соҳасида кўплаб асарларнинг муаллифи саналади. Лекин ўз даврида 1872 йилда нашр қилинган «Ёзув сирлари» китоби ҳам катта довруқ қозонди. Мишон Париж графологлар жамиятининг ва «Графология» журналининг асосчиларидан бири эди. Шунингдек, собиқ Иттифоқ катта Энциклопедиясида шундай жумлалар мавжуд: «Графология (юнонча «графо» — ёзаман ва «логос» — сўз, таълимот) — ғайриилмий назария бўлиб, унга кўра одам ёзувга қараб унинг феъл-атвори (характер) ини ва ҳаттоки ташқи тузилишини гўёки билиш мумкин... Бундай хулосалар илмий эмас» (1952 й.). Шунингдек, кейинроқ нашр қилинган энциклопедияда эса шундай дейилади: «Графология — бу ёзув ҳақидаги назария. Ёзган кишининг ўзига хос

ва руҳий хусусиятларини ёзув нуқтаи назаридан ўрганиш демакдир». Графология асослари руҳшуносликда, шунингдек, тиббиёт ва криминалистикада одамнинг индивидуал хусусиятларини ўрганиш учун тадбиқ қилинади (1972 й.). Графология назарияси ғайриилмийлиги борасида ҳеч нарса айтилмаган. Графология борасида тўғри хулоса чиқариш учун катта, пухта ва холис экспериментал (илмий тажрибага асосланган) иш зарурдир. Унинг илм ёки илм эмаслиги ҳақидаги саволга фақатгина шундай иш жавоб бера олади.

Ғарбда италян руҳшуноси ва криминалисти, жиноят ҳуқуқлари бўйича антропологик мактаб асосчиси Чезаре Ломброзо ижоди графологиянинг реакцион йўналишига оид манба ҳозирладилар. Ломброзо ва унинг издошлари туғма жиноятчи, гўёки табиатан жиноят содир этишга мойил «жиноятчи одам»нинг ўзига хос тури мавжудлигини тасдиқлашди. Аммо Ломброзо таълимотига кўра, меъёрдан четга чиқиш нафақат «жиноятчи одам»га хос. Маълум даражада туғма жисмоний ёки руҳий меъёрдан четга чиқиш барча одамларда бўлади. Бу шуни англатадики, жиноятчи одамнинг меъёрдан четга чиқиши бир мақсадга қаратилган ва очиқ хусусиятга эга. Лекин аксарият одамлар бундай хусусиятга эга эмаслар. Уларнинг кўпчилиги сирли бўлади ёки сирли кўринадилар.

У ёки бу даражадаги меъёрдан четга чиқиш — ҳаракатлантирувчи фаолият билан боғлиқ бўлади. У одамнинг ихтиёрий ва айниқса ноихтиёрий ҳаракатларида ўз аксини топади.

Овсар, ирғишловчи, фалаж киши шалдировчи қадам ташлашдан холи бўлмагани каби, одатдаги «ўрта-миёна» одам ёзувда, қўл ҳаракатларида ўзига хос хусусиятларини намоён қилмай тура олмайди. Ёзув ва шахсга нисбатан ўз нуқтаи назарини Ломброзо 1899 йилда чиққан «Графология» китобида баён қилган.

Ломброзо таълимотига кўра, «жиноятчи одам»нинг ёзувига икки гуруҳга ажралувчи асосий графоло-

гик белгилар хосдир. Ушбу белгилардан бир хили қотилар, қароқчилар ва талончиларни ажратиб кўрсатади. Бошқа хиллари — ўғриларни «тасвирлайди». Бироқ «жиноятчи одам»нинг ёзуви ҳақидаги Ломброзонинг таълимоти бошқа барча назарияси каби илмий жиҳатдан асоссиз бўлиб чиқди.

XX асрнинг бошларида, Россияда Моргенштерннинг «Психографология» деб аталувчи йирик ижодий иши юзага келди. Муаллиф уни одам ёзувиға қараб, ички дунёсини аниқлаш тўғрисидаги психографологик фан деб номлади. Моргенштерн руҳшунослик фанининг психографологик қисмини ҳисобға олиб, унга ижтимоий фанлар тизимидан муҳим жой ажратди. У қуйидагича ёзади: «Шунга умид қиламиз ва ишонамизки, бизга инсоний камчиликлар ва нуқсонларни очиб ташловчи психографология тўғри назорат ва қатъий таҳлил ёрдамида ижтимоий фанлар қаторида ўрин эгаллайди». Моргенштерннинг китобида «Графология фанининг истиқболи тўла-тўқис таъминланган» и ҳақидаги ишонч баён қилинган.

ГРАФОЛОГИЯ ФАНИ НИМА БЕРАДИ

Сўровнома манбаларини ўрганиш тадқиқотига кўра инсон ёзуви муҳим аҳамиятга эга. Мисол учун, чизиқлар давомийлигининг эталон (ўлчов) га нисбатан ҳаддан зиёд бўлиши — ҳиссий кўрсаткич сифатида графологлар томонидан талқин қилинади.

Ёзув билан шахсият ўртасидаги мавжуд алоқаларни очиб ташлаш — одамнинг энг махфий ва айни вақтда энг умумий ички сифатларини очиб ташлаш, демакдир. Шундай экан, эркаклар ва аёллар руҳиятининг ўзига хослиги ҳар хил турдаги ёзувларда намоён бўлади. Эркаклар ёзуви қуйидаги кўрсаткичлар билан ажралиб туради: бепарво, нотекис, шошқалоқ, нотўғри (баробар, текис эмас), ҳарфлар орасининг очиқ қолиши, хунук кўриниш, сўзлар орасининг очиқ қолиши, йирик чи-

зиқлар ва йирик ҳарфлар, аниқ, қаттиқ босиб ёзилиши, қирра бурчаклар, хатолар, олдинга қияланган, ажратилган, эркин ёзувлар. Аёл ёзуви: пухта, тоза, бир хил, аниқ, қатъий, тўғри, белгилари қолиб кетмаган ҳарфлар, чиройли, босиб ёзилмаган майда ҳарфлар, юмалоқ, стандарт (бир хил), орқага қия, ихчам, ҳарфлари яқин жойлашган бўлади.

Графология бошқа кўплаб таълимотлар сингари, асоснинг икки тури — ёзув ва феъл-атвор хусусияти ўртасида алоқа ўрнатиш мақсадида алоҳида кузатишларни пухта қўлга киритишнинг узоқ ва эгри-бугри йўлидан борди. Бунда машҳур руҳшунос Д.Гуревич таъкидлаганидай: «Қизиқ табиатли киши (ғалати киши) ўзига хос ёзади, шунинг учун уни билиб олиш осон».

Қадимги графологлар: Қаттиқ босиб ёзиш — ҳиссий қизиқишларнинг ривожланганлигини билдиради. Йирик ёзув — серғайратлик, руҳий кўтаринкилик, мағрурлик, ўз қадр-қимматининг ривожланган ҳисси, кенг кўламга мойиллик, киришимлилик, олдинга ингилишга хоҳиш белгисидир, дея таъкидлайдилар.

Замонавий тадқиқотлар натижасига кўра, ёзув — одамнинг баъзи руҳий ҳолатлари билан мавжуд ўзаро муносабатини тасдиқлайди. Баъзи руҳшуносларнинг фикрича, ёзувда одамнинг бошқа ҳар қандай ҳаракат фаолиятидан кўра кўпроқ руҳий моҳияти намоён бўлади. Гап шундаки, мушаклар маълум гуруҳининг анланмаган зўриқиши барча руҳий ҳаракатлар билан бирга содир бўлади. Демак, одам қандайдир қатъий ҳиссий ҳолатда бўлса — бу алоҳида мушаклар гуруҳининг қатъий зўриқишидан юзага келади. Мушаклар гуруҳининг ҳаётий фаоллигидаги ёзув ўзига хослик касб этади. Юзага келувчи фарқ — қоғозда чизиқларнинг жойлашишидаги фарқнинг манбаидир.

Кўпгина геометрик тушунчалар биз қабул ёки рад қилиб, турлича ёндашадиган белгиларга айланди. Масалан, «қирра бурчаклар». Ҳарфларни ёзишда қисман ўз аксини топувчи қатъийлик, кескинлик, ён бермаслик би-

лан бирга қўшилади. Агар қатъийлик ва кескинлик бизга ёт бўлса, ёзувда қирра бурчакларга чап берамиз.

Ёзув замонавий тадқиқотлар тасдиқлаганидек, асаб тизимига ҳам боғлиқ. Ёзув учун ҳам маълум куч-қувват йўқотилиши зарур. Уни ушбу ишга камроқ ёки кўпроқ сарф этиш мумкин. Бир хилдаги сўзлар катта ёки кичик ҳарфлар билан ёзилади. Бунда қоғозга катта ёки кичик босим билан ёзиш керак. Барчаси миянинг «энергетик блоги»га боғлиқ. Бунда юқори асаб фаолиятида юзага келувчи қобиқ асосий жараённи ўтайди.

Графологик таҳлил саноати ривожланган мамлакатлар мутахассисларининг амалиётида қўлланилади. Мисол учун, янги ишчиларни танлашда. АҚШнинг баҳолаш марказларида 238 аломат бўйича даъвогарлар сўровномасининг графологик таҳлили амалга оширилади. Унинг ёрдамида: матннинг жойлашиши, ҳарфлар йўналиши ва қиялиги, уларнинг катталиги ва шакли, ёзув мароми ва бошқалар эътиборга олинади. АҚШда турли лавозимларга даъвогарларнинг сифатларини таҳлил қилишга ихтисослашган графологик бюро кўп тарқалмоқда. Графологик таҳлил — компаниялар ва давлат муассасалари учун жуда қўл келмоқда. У анча содда, арзон, муҳими анъанавий руҳий синовларга қараганда анча ишончли усул ҳисобланади. Масалан, Шейли Курцнинг беш ходимдан иборат графологик бюроси бир ёзувга тааллуқли феъл-атворнинг уч юзга яқин хислатларини таҳлил қилади. 1980 йилда Р.Рейганга ўзининг биринчи президентлик сайлов компанияси вақтида: «Бу одам чуқур мулоҳазага мойил эмас. У айни пайтдаги шошилинч вазифаларни ҳал этишга яқинроқдир», дея берилган тавсифнома ушбу бюрога машҳурлик олиб келди. Ҳозирги вақтда ёзувни аниқлаш космик тиббиётда кенг тадбиқ қилинмоқда. Фазогирларнинг космик парвозлар пайтидаги ёзувлари таҳлили мутахассислар учун қизиқарлидир. Фазогирларнинг марказий асаб тизими ҳолати ва қобилик даражасини баҳолаш учун бундай таҳлил қўлланилади.

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to'liq versiyasi
<https://kitobxon.com/oz/asar/1620> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси
<https://kitobxon.com/uz/asar/1620> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию
можно найти на сайте
<https://kitobxon.com/ru/asar/1620>